

Kad je poslije pada Schmerlingova car povukao centralistički februarski patent, okrenula je situacija za Mađžare već mnogo povoljnije, kako je jasno pokazao tečaj ugarskoga sabora od 1865.—1866., koji je otvorio sam car. Tada bijaše Deák u zastupničkoj kući neograničeni gospodar saborske većine; naime od 315 zastupnika 188 ih se složilo u „Deákovu stranku“, dok se ostalih 127 zastupnika razdijeli na tri stranke. I na tom je saboru Deák izradio adresu (prihvaćenu 26. febr. 1866.), a onda je stavio prijedlog, da se izabere odbor od 67 članova sabora, koji ima sastaviti prijedlog ili osnovu „o uređenju zajedničkih posala s Austrijom“, to jest ustanoviti uvjete na g o d b e. Deák je taj prijedlog iznio uoči talijansko-pruskoga rata, računajući kao političar ovako: mađžarski narod mora točno odrediti potankosti nagodbenoga programa još p r i j e, negoli rat bude odlučan, da se dvor ne uzmogne docnije u slučaju poraza pozivati na to, da se Mađžari hoće da okoriste teškim položajem njegovim, a u drugu ruku opet da dvor u slučaju pobjede zna, što Mađžari hoće. I odista nagodbeni prijedlog ovoga odbora 67-morice bješe gotov i javnosti predan 25. juna. Trebalo se žuriti, jer je dan prije austrijska vojska pobijedila Talijane kod Custozze. Tek što je o tom stigao brzopjav u Beč, potpisa car još isti dan rješenje, kojim se ugarski sabor odgađa „na neizvjesno vrijeme“. U zastupničkoj kući pročitana je reskript 26. juna, a onda bi prihvaćen Deákov prijedlog i stvoren zaključak, da će se zastupnička kuća nepromijenjeno držati načela označenih u svojim adresama, a nada se, „da će se ustav zemlje u potpunom integritetu što prije uspostaviti“.

Rat s Pruskom svršio se doskora njezinom pobjedom kod Kraljičina Gradca (ili Sadove) u Češkoj (3. jula 1866.). Car Franjo Josip morao je nato sklopiti u Pragu mir (23. aug.), kojim je izgubio u korist Italije Veneciju i bio prinuđen, da se odreče svakoga uplitanja i utjecanja u poslove Njemačke, koje je vodstvo prešlo na Prusku i na dinastiju Hohenzollern. U metežu, što ga je prouzročio poraz kod Kraljičina Gradca, obrati se car Franjo Josip izravno na Deáka poručivši mu po jednoj privatnoj ličnosti (17. juna), da želi s njime govoriti. Deák je odmah drugi dan pošao u Beč i bi primljen od cara u audijenciju 19. jula. Tom prilikom reče Deák caru, da je mađžarski narod već označio uvjete nagodbe, pa ni sada ne traži više; ujedno je izjavio, e je nužno, da se odmah poslije sklopljena mira sastane ugarski sabor. Na pitanje carevo, bi li on bio voljan sastaviti vladu, odgovori Deák odlučno, da ne će, i preporučiti grofa Julija